

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΜΗ Η ΟΧΙ
ΤΩΝ ΟΝ LINE ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Δ. ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ

Ἡ εισαγωγή τῆς ανεπτυγμένης τεχνολογίας στὸν τομέα τῆς πληροφόρησης γεννᾷ μιὰ σειρά ἐρωτήματα. Ἀνάμεσά τους καί τό ἄν εἶναι ἡ πληροφόρηση δικαίωμα τοῦ καθένα μας ἢ εἶναι ἐμπόρευμα γιά κερδοφόρα οἰκονομική ἐκμετάλλευση.

ΓΕΝΙΚΑ

Ἡ χρήση τῶν σύγχρονων τεχνολογικῶν ἐφαρμογῶν εἶναι γνωστό ὅτι ἀπαιτεῖ ἀκριβό κεφαλαιουχικό ἐξοπλισμό. Γνωστό ἐπίσης εἶναι τό γεγονός τῆς αὐξησης τοῦ λειτουργικοῦ κόστους καί ἡ παράλληλη μεγάλη μείωση τῶν κονδυλίων γιά κοινωνικές παροχές τῶν δημοσίων προϋπολογισμῶν.

Ἔτσι προκύπτει τό ἐρώτημα τοῦ ποιός καί κυρίως πόσο θά "φορτωθεῖ" τά παραπάνω βάρη. Ἡ συζήτηση λοιπόν ἔχει πολιτικό χαρακτήρα στό ὅτι ἀσχολεῖται μέ τό ἐπιθυμητό κοινωνικό ἀποτέλεσμα τῶν συστημάτων πληροφόρησης, δηλαδή ἄν αὐτά πρέπει νά εἶναι μέσα κοινωνικῆς προφορᾶς ἢ κερδοφόρα ἐμπορεύματα.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΩΝ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

Α. Σέ οἰκονομικό ἐπίπεδο.

- Ἀπό τή στιγμή ποῦ ὁ χρήστης ἐπιλέγει τήν ΟΝ LINE πληροφόρηση θά πρέπει νά πληρώσει τουλάχιστον ἕνα μέρος τῶν ἐξόδων.
- Ἡ εἰσαγωγή τελῶν γιά τοὺς χρήστες κάνει πιό ὀρθολογική τή χρήση τῶν ὑπηρεσιῶν πληροφόρησης.
- Οἱ χρεώσεις τῶν χρηστῶν μποροῦν νά ἐκληφθοῦν σάν μέτρο τῆς ἀξίας τῆς πληροφόρησης. Ἐπίσης μποροῦν νά εἶναι μέσο ἐλέγχου τῆς ἀνάπτυξης τῶν ὑπηρεσιῶν πληροφόρησης.

Β. Σέ κοινωνικό ἐπίπεδο.

- Οἱ ΟΝ LINE ἔρευνες δέν εἶναι μέρος τοῦ παραδοσιακοῦ ρόλου τῆς βιβλιοθήκης.

- Οί υπηρεσίες που παρέχονται δωρεάν ή με χαμηλά προστατευτικά τέλη δεν παρέχουν τον απαραίτητο αριθμό πηγών και η κριτική της ποιότητας των υπηρεσιών πληροφόρησης σε μεγάλο βαθμό χάνεται.
- 'Η χρήση της βιβλιοθήκης είναι δωρεάν ακόμα και για κείνους, που θά ήθελαν να πληρώσουν.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

- 'Η δωρεάν πρόσβαση στην πληροφόρηση είναι ζωτικής σημασίας σε μία δημοκρατική κοινωνία και η παροχή της πραγματοποιείται κυρίως μέσω του συστήματος των βιβλιοθηκών, που χρηματοδοτείται από το δημόσιο.
- Σε μερικές περιπτώσεις ή έπιβολή και ή συλλογή τελών μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά διοικητικά προβλήματα.
- Οί υπηρεσίες της βιβλιοθήκης συχνά έχουν τά χαρακτηριστικά δημοσίων αγαθών. 'Η βιβλιογραφία σχετικά με τά δημόσια αγαθά της οίκονομικής θεωρίας περιλαμβάνει πειστικά επιχειρήματα έναντια της χρέωσης των χρηστών.
- Οί πολίτες ενός κράτους δεν είναι δυνατόν να υπόκεινται σε "διπλή φορολογία", δηλαδή πληρώνοντας τό δημόσιο φόρο άφ'ένος και άφ'έτέρου φόρο για τό κοινωνικό αγαθό, που τό δημόσιο σου παρέχει.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ

- 'Η ζήτηση για ON LINE έρευνα είναι πολύ μεγαλύτερη όταν δεν υπάρχουν τέλη. Μακροχρόνιες μελέτες έδειξαν ότι ή ζήτηση μειώνεται ουσιαστικά όταν εισάγονται τέλη, όχι μόνο από κείνους που δεν μπορούν να τά πληρώσουν, αλλά ακόμη και στους χρήστες, που έχουν τή δυνατότητα να πληρώσουν.
- 'Ο χαρακτήρας της ζήτησης για ON LINE υπηρεσίες πληροφόρησης είναι πολύ εύαισθητος στο εάν ο χρήστης χρεώνεται αλλά όχι τόσο εύαισθητος στο εάν έχουμε μεταβολές τελών.
- Διαφορές της ζήτησης παροχής υπηρεσιών πληροφόρησης παρουσιάζονται μεταξύ δημογραφικών ομάδων. Χρεώσεις των υπηρεσιών έχουν επίσης σημαντική επίδραση σε κείνα τά άτομα, που θά μπορούσαν να πληρώσουν για τίς υπηρεσίες αυτές αλλά δεν θέλουν να τό κάνουν. 'Ορισμένες έρευνες όμως αναφέρουν ότι οί περισσότεροι χρήστες θέλουν και μπορούν να πληρώσουν.

*Άλλα αποτελέσματα από χρεώσεις

- 'Η ελαστικότητα της τιμής των υπηρεσιών πληροφόρησης ποικίλει μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων των χρηστών, π.χ. χρήστες γιατροί, δικηγόροι, επιχειρηματίες που μπορούν να μεταβιβάσουν στους πελάτες τους την αύξηση των τελών δεν επηρεάζονται τόσο, όσο οι χαμηλού εισοδήματος χρήστες, π.χ. συνταξιούχοι, φοιτητές κ.λ.π. ή περιοδικοί χρήστες.

- Συγκρίνοντας από άποψη κόστους την αποτελεσματικότητα MANUAL και ON LINE ανάδρομικής έρβυνας για την ίδια έρώτηση, ή έρευνα μέσω ON LINE είναι γενικά γρηγορότερη, λιγότερο δαπανηρή και πολύ πιο αποτελεσματική από τη MANUAL. Σε μία ON LINE υπηρεσία πληροφόρησης μπορεί να εκτιμηθεί καλλίτερα ή χρήση της, όπως επίσης να λάβη χώρα και ανάδραση.

Τί πρέπει να περιμένουμε από την εισαγωγή τελών.

- "Ανοδο απαιτητικότητας από τη μεριά των χρηστών και ή χρέωση θά είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για ανάδραση και έλεγχο της ύπηρεσίας πληροφόρησης.

- Μεγαλύτερη απαιτητικότητα από τη μεριά των χρηστών προς τους βιβλιοθηκάρους, παρακινεί τους τελευταίους σε ύψηλότερη απόδοση. Μερικοί συγγραφείς πιστεύουν πως ή πρακτική της χρέωσης φαίνεται να αύξάνει την έρευνητική αποδοτικότητα.

- Δημιουργείται μία πρόσθετη διοικητική δουλιά για την είσπραξη των τελών.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΕΛΩΝ ΣΤΙΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

- Οί έρευνητές βάσεων πληροφοριών δύσκολα χρησιμοποιούν το ίδιο καλά μεγάλο αριθμό διατιθέμενων βάσεων, ακόμα και όταν αυτές δεν χρεώνονται. 'Η αίτία ίσως όφείλεται στο ότι έχουν έξοικειωθεί με κείνες τις βάσεις, που είναι εύκολες στη χρήση, έχουν ξαναερευνηθεί και τους είναι πιο γνωστές. 'Αποτέλεσμα αυτού είναι ο χαμηλός βαθμός ανάκλησης πληροφοριών.

- Είκοσι τοίς εκατό περισσότερες βάσεις έρευνοούνται όταν δεν επιβάλλονται τέλη.

- ON LINE συστήματα πληροφόρησης επιτρέπουν έρευνα μεγάλων βιβλιογραφικών πεδίων σέ σύντομο χρονικό διάστημα.

- 'Ο συνολικός χρόνος τής άποπεράτωσης μιās έρευνας, όταν επιβάλλονται τέλη, είναι κατά μέσον όρο δεκαπέντε τοίς έκατό μεγαλύτερος άπ'τόν αντίστοιχο τής δωρεάν περιόδου.

ΤΙΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ON LINE ΕΡΕΥΝΑ

'Η παραδοσιακή βιβλιογραφία σχετικά μέ τήν τιμολογιακή πολιτική αναφέρεται στήν μεγιστοποίηση του κέρδους. Όμως, στίς μέρες μας ό προσδιορισμός των στόχων πρέπει νά περιλαμβάνει τούλάχιστον καί άλλες παραμέτρους, όπως π.χ. τίς οικονομικές καί κοινωνικές συνθήκες του συγκεκριμένου περιβάλλοντος, τήν δυνατότητα τής όσο τό δυνατόν μεγαλύτερης συμμετοχής στή λήψη των αποφάσεων, τής όρθολογιστικής χρήσης του έμπορικού τομέα κ.λ.π.

Οί στόχοι των παραδοσιακών βιβλιοθηκών καί ύπηρεσιών πληροφόρησης ήταν ή έλαχιστοποίηση του κόστους, ένω τώρα οί τιμολογιακές πολιτικές περιλαμβάνουν είσπραξη του λειτουργικού κόστους ή του συνολικού κόστους ή ακόμα καί κάποιο εύλογο ή μή κέρδος.

'Από μελέτη στίς ΗΠΑ στά τέλη τής δεκαετίας του 1980 στά Κέντρα 'Επιλεκτικής Διασποράς Πληροφόρησης (SDI) πάνω άπό τό ογδόνταπέντε τοίς έκατό των κέντρων δήλωναν ότι πρωταρχικός τους στόχος ήταν ή επανείσπραξη των δαπανών τους.

Σήμερα ύπάρχει μιá ποικιλία τιμολογιακών πρακτικών (τιμολογιακή πολιτική βασισμένη στή ζήτηση, τέτοια βασισμένη στό κόστος καί τιμολογιακή πολιτική βασισμένη στό μονοπωλιακό άναγωνισμό).

Τέλος, τρείς βασικές τιμολογιακές τεχνικές εφαρμόζονται κιαύτές είναι ή του μέσου κόστους, ή ^{ras}διακριτικής τιμής καί ή του όριακού κόστους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ANON. Libraries and the Future: Direct Charging. Welwyn, Libraries Open and Free, 1980.
2. BARWISE, P. The Impact on User Charges of the Extended Use of On-Line Information Services. Luxembourg, Commission of the European Communities, 1979, pp. 1-35.
3. BROWARD, M. To Pay or Not to Pay? LASIE, Vol. 9, No. 3, November - December 1978, pp. 13-16.
4. CASPER, C.A. Pricing Policy for Library Services. Journal of the American Society for Information Science, Vol. 30, No. 5, September 1979, pp. 304-309.
5. COOPER, M.D. Charging Users for Library Service. Information Processing and Management, Vol. 14, No. 6, 1978, pp. 419-427.
6. COOPER, M.D. and DE WATH, N.A. The Effect of User Fees on the Cost of On-Line Searching in Libraries. Journal of Library Automation, Vol. 10, No. 4, December 1977, pp. 304-319.
7. CROMPTON, J.L. and BONK, S. Pricing Objectives for Public Library Services. Public Library Quarterly, Vol. 2, No. 1, Spring 1980, pp. 5-22.
8. DRAKE, M.A. Fee for Service in Libraries: Who Pays? Who Should Pay? IN: DRAKE, M.A. User Fees: A Practical Perspective. Littleton, Colorado, Libraries Unlimited, 1981, pp. 17-30.
9. U.S. National Centre for Education Statistics, Survey of Public Libraries, LIBCIS I, 1974, edited by ECKARD, H.M. U.S. Department of Health, Education and Welfare, 1977, 88pp.
10. USHERWOOD, R.C. Library Charges and Some Other Socio-Economic Considerations Arising from Recent Development in Information Technology, Library Association Library Service Committee. Report No LS6.253, May 1979, 10 pp.

11. WHITEHEAD, C. Pricing Information Services. IN: RAFFIN, M. The Marketing of Information Services, London, ASLIB, 1978, pp. 28-37.
12. ZAIS, H.W. Economic-Modeling: An Aid to the Pricing of Information Services. Journal of the American Society for Information Science, Vol. 28, No. 2, March 1977, pp. 85-95.
13. ZNILLENBERG, H.J. Funding of Modern Information Services. Australian Academic and Research Libraries, Vol. 11, No. 3, September 1980, pp. 167-171.